

עשרה יוחסין

פרק רביעי קדושין

עין משפמי
גר מצוה

קבר א מיי מ"ב מ"ב
אסור מזה ה"ג יג
ומי פ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג
ד מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג
ה"ע מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג
ב ק"ב ב מיי מ"ג מ"ג מ"ג
אסור מזה ה"ג נ
ט"ו מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג
ק"ב א מיי מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג
ט"ו מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג
מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג
ק"ב ד מיי מ"ג מ"ג מ"ג
מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג

תוס' ר"י חוקן

דונק פני בלא אשה:
סופרים מלמד תעניות
וקאמר שלא יגיל הרוק
את עצמו להיות לא
הטעם: וכן אשה לא
תלמד: ולו תגיל ובג"ז
מפרש טעמו: מי שאין
לו אשה, כפי מפרשי:
לא ידעה: אלא יבא על
הבהמה: כבליית אותה.
משום משכב זכור:
מותרים, שלא נחשדו
ישראל לזנות ולא
על הבהמה: חשדו
דינוקי משכב זכור.
אמהות, שמתלוכות
בהן לכת השפך: ככל
דומיון אהיה דתיק דקא
קאמר שלא נטא מימי
דאורייתא ר' אליעזר אמר
אפי' נטא ומתא, או לילט
כשאינה שרייה אצלו
דתיק קיי דיוק כל מי
שאין לו אשה, ונחזה איהו
למימר אפי' ש' לו אשה
ואינה שרייה אצלו שם
אסור ללמד: תא שמע
וכי' ר' יהושע ור' אליעזר
היה וכן יקיי שטא מפרש
אינה שרייה אצלו כשאינה
עומדת עמו ואינו מתחייב
עמה היינו אין לו אשה,
ומסבחה שם הוא בעיר
אלו למד והניח אשתו
בעיר אחת שמותר דתא
אין לו אשה כן, את
דמפרשי שרייה אצלו
דאפי' שור רבון מיהו כל
זה בתעניות אכל
בדורות לא יסוף תבא לא
אבות, ולא אבות
ומתוך: לא ילמד אדם
וכי' כלומר כל אדם חייב
ללמד את בנו או מתן
כדמכח פ"ק דמכילתין
מקרא ורואה חיים עם
האשה אשר אהבת ובפי
אלו מצאות מביחיים
מותרות להם זה בית
חיים כלומר אומנות.
וכישר שלמי חזי לית מקרא
אחרתא ובתרת חיים זה
אומנות ואפי' לא ילמד
אומנות עם הנשים:
שאומונות עם הנשים
והנשים יריכות לו לא
יתירו עמון לשי שברין
מחפזת עליו ואילו איניש
אחרתא עם שמי שם תן
אכל נ' אר' מזה: ה' כל
אלו גזלים, כשתלוטם
כדכ"ס גזלים צעים
ופיחית ותר עשכרם
לכוי אום ומצריך על
תא: רעה בהמות
שלי, שמעבירן בשדות
אחרים: חבטי, מלומר
בנוחה להטיל מים בין
צמרחת בחטין: כשרים.
שופרין, למקום גודדי
וחית לטעים ולבם נשבר:
הספנים, יחור עומדים
במקום סבה מן הגמלים
לפי' הם חסידים: טוב
שבורפאים, שממתינים
החולה: שבטבוחין, ספק

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הדרן עלך עשרה יוחסין

סופרים: ר' יהודה אומר לא ידעה כו': תניא אמרו לו לרבי יהודה לא נחשדו
ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה: מתני' כל * שעסקו עם הנשים
לא יתחד עם הנשים ולא ילמד אדם את בנו אומנות הנשים רבי מאיר
אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושה
והנכבים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות
ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו רבי שמעון בן אלעזר אומר
ראית מומך היה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בעזר והלא
לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס
שלא בעזר אלא שהודעתו מעשי וקפחתה את פרנסתי אבא גורדין איש צדין
אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמול דרין ספן רועה
וחנוני שאומנות אומנות ליספין רבי יהודה אומר משמו * החמורין רובן
רשעים והגמולין רובן כשרין הספנין רובן חסידים טוב שבדופאים לגיהנם
הכשר שבמבחים שותפו של עמלק רבי יהודה אומר מניח אני כל אומנות
שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעולם הזה
והקדן קיימת לו לעולם הבא ושאר כל אומנות אינן כן כשארם בא לידי חולי
או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב
אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בערותו ונותנת לו אחרית ותקוה
בוקנותו בנערותו מהו אומר * קווי ה' יחליפו כח בוקנותו מהו אומר * עוד
יבוקן כשיבה וכן הוא אומר כאברהם אבינו * ואברהם זקן וה' ברך את
אברהם בכל * מצינו * שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא
ניתנה שנאמר * עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצינת חוקותי
ותורותי: גמ' תנו רבנן כל שעסקו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים
והסריקים והקורות והרוכלין והגרדיים והספרים והכובסים והגרע והכלן
* והבורסקי * אין מעמדיים מהם לא מלך ולא * בהן גדול מאי טעמא הכלן
משום דפסילי אלא משום היל אומנותיהו רבנן גורע שורה דכרבי נאמרו
בגרע מהלך על * צידו ורוחו גסה ונתלה ויושב ועינו צרה ועינו רעה אוכל
הרבה ומוציא קיבועא וחשוד על העריות ועל הגזל ועל שפיכות דמים * דרש בר
קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מאי היא אמר רב יהודה
מחמא

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

הב"ל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השמא שאנו משמתינים
בנשים: לא יאמר רווח סופרים. פי' תלמידים רווח הוא
הדס פניו שלא נשא אשה מעולם וזמורה של זכויות כשול יכעלו
הוא רווקים (ישעיהו ט): ולא ידעה בהמה. מפני שיש לו תאווה
יומר מלאש אחר נשוא אשה:
לא יתייחד עם הנשים. פי' כקוננו'
ואפילו עם נשים הרבה דווקא
רוכל לכל איש אחר מומר וקשה
לכר"ס דלמד לעיל (דף ע"ב). אנשים
מזכירים נשים מצדן חוששין משום
יתוד משמע דלסקור להתמיד עם
נשים הרבה לכ"ע לכן י"ל לא ייחידו
עם הנשים אפילו אשה עמו דשריין
לעיל (דף ע"ב): דכיון דהיו רוכל איש
תשאט טפי: אלא הב"ל שפי'
זכותו. פי' פירוש לפי מולו דדני ומי
זמוןיו לאו ציכוחא מילא מילתא אלא
צמולא מילא מילתא *

השק שלמה על תוס' ר"י חוקן * כל מור גמל נקל ספק כל על ט'.

הכל לשם שמים – It is all permitted when performed for the sake of Heaven.^[1]

Mishnah אדם רנוק סופרים – לא ילמד אדם רנוק סופרים – A bachelor^[2] should not accustom himself to be a teacher of small children,^[3] ולא תלמד אשה סופרים – and a woman should not accustom herself to be a teacher of small children. רבי אלעזר אומר – R' Elazar says: אף מי שאין לו אשה לא ילמד סופרים – Also one who has no wife^[4] should not accustom himself to be a teacher of small children. ר' יהודה אומר – R' Yehudah says: לא ירעה רנוק בהמה – A bachelor may not herd cattle,^[5] ולא יישנו שני רנוקין – and two bachelors may not sleep with one blanket;^[6] ונהקמים מתירים – the Sages, however, permit these things.^[7]

Gemara The Gemara inquires:

מאי טעמא – What is the reason a bachelor may not be a teacher of young children? אילימא משום ינוקי – If you say because bachelors are suspected of committing homosexual acts with children, that cannot be, ונהניא – for it was taught in a Baraisa: אקרו לר' יהודה – [THE SAGES] SAID TO R' YEHUDAH in response to his rulings in the Mishnah: לא נחשדו ישראל על משקב – [THE SAGES] SAID TO R' YEHUDAH: JEWISH PEOPLE ARE NOT SUSPECTED OF HOMOSEXUAL ACTS OR BESTIALITY. זכור ולא על הבהמה – RATHER, A BACHELOR SHOULD NOT BE A TEACHER BECAUSE OF THE CHILDREN'S MOTHERS,^[8] אלא רנוק משום אמהתא דינוקי – and a woman should not be a teacher because of the children's fathers.^[9]

The Gemara cites a further section of our Mishnah: ר' אלעזר אומר אף מי שאין בו – R' ELAZAR SAYS: ALSO ONE WHO HAS NO etc. [wife should not accustom himself to be a teacher of small children].

The Gemara seeks to clarify the meaning of “one who has no wife”:

Mishnah כל שעסקיו עם הנשים – Anyone whose business is with women, i.e. whose trade provides for the needs of women, לא יתירם עם הנשים – may not be alone even with many women,^[10] ולא ילמד רבי מאיר אומר – and a man should not teach his son a trade that involves women.^[11] ר' מיר אומר – R' Meir says: לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקה וקלה – One should always teach his son a clean and easy trade,^[12] ויתפלל למי שהעושר והנכסיו שלו – and he should pray to He to Whom all wealth and possessions

NOTES

1. I.e. anything forbidden by Shmuel's dictum is permitted if it is done not as an act of affection but rather for the sake of a mitzvah (*Rashi*). (See *Beis Shmuel Even HaEzer* 21:11 and *Chelkas Mechokeik* 21:6 for other applications of this principle. See also *Ritva*.) Therefore, said Rav Acha, I was permitted to handle my granddaughter, because I did not do so for any personal gratification, but to engender a feeling of satisfaction in her mother when she sees how fond I am of her little girl (*Rashi*).

2. [*Rashi*; cf. *Tosafos*. See also *Maggid Mishneh, Hil. Issurei Biah* 22:13.]

3. The Gemara will explain the reason for this (*Rashi*).

4. The Gemara will explain the meaning of this (*Rashi*).

5. For he may be aroused by them and it may lead to bestiality (*Rashi*). A bachelor is suspected of having more of a desire for bestiality than a married man (*Tosafos*).

6. Because they may be drawn to homosexual acts (*Rashi*).

7. They permit a bachelor to herd cattle or two bachelors to sleep with one blanket, because Jewish people are not suspected of homosexual acts or bestiality (*Rashi*).

8. It is customary for parents to bring their small children to school. Accordingly, a bachelor teacher will be in constant contact with the mothers (*Rashi*) and may be sexually aroused by them (*Rambam, Hil. Issurei Biah* 22:13).

9. I.e. she may become secluded with their fathers (*Rambam* *ibid.*).

[A man generally teaches in a school building, where there are other people present, and there is therefore no fear that he will come to be secluded with one of his students' mother; the apprehension is only that he will be sexually aroused by them. Consequently, if he is married (where his passions are less strong), there is no problem. A woman, on the other hand, generally teaches privately in her home and therefore there is a fear that when a father brings a child to her, the prohibition of *yichud* will be violated. Thus, even if she is married she is forbidden

to teach as long as her husband is not present (*Bach to Even HaEzer* 22; see *Taz to Even HaEzer* 22:11 and *Igros Moshe Yoreh Deah* III 73; cf. *Yam Shel Shlomo*, and *Sefer HaMiknah*.)]

10. R' Elazar's stringency over the Tanna Kamma would then be that the Tanna Kamma forbids only one who was *never* married to teach, while R' Elazar prohibits even a widower. However, R' Elazar would permit a married man to be a teacher even if his wife is presently not living with him (*Rashi*).

11. [The simple meaning of אפילו אפנה שרייה אפילו would seem to be as we have rendered it, that she is presently not *living* with him. *Rambam (Hil. Issurei Biah* 22:13), however, seems to explain it to mean that she is not *with him in the school building (Maggid Mishneh, second explanation; see Beis Shmuel* 22:22).]

12. Accordingly, a bachelor may herd cattle and two bachelors may sleep under a single blanket.

13. Although the Mishnah (80b) prohibits only being alone with two women, someone whose trade brings him into constant contact with women is prohibited to seclude himself with even more than two women, because due to their friendliness with him they will tend to cover up for him and refrain from relating his misdeeds to others (*Rashi*; cf. *Rabbeinu Chananel* cited by *Rosh, Tosafos, Rambam in Commentary to Mishnah*, and *Ramban*).

14. Although a father is obligated to teach his son a craft (29a), he should not teach him one that requires him to be in the constant company of women (*Tos. Ri HaZaken*).

15. I.e. a trade which is not degrading and does not require heavy labor (*Meiri*; see Gemara below). Another interpretation: A trade that is “clean” from theft [i.e. one which does not lend itself to dishonesty] and “light” (קלה) in that it does not involve loss of money [i.e. risky investments] (*Aruch, s.v. חלמיותא*). Still others explain that he should teach him a trade which is “light”

belong,^[16] שְׂאִין אומנות שְׂאִין כִּה עֲשִׂיָּוִת וְעֵשִׂיָּוִת – because there is no trade that does not include indigence and wealth.^[17] שְׂאִין עֲשִׂיָּוִת מִן הָאומנות וְלֹא עֲשִׂיָּוִת מִן הָאומנות – For poverty is not the result of a trade, nor is wealth the result of a trade; אֵלָא הִבֵּל לְפִי זְכוּתוֹ – אֵלָא הִבֵּל לְפִי זְכוּתוֹ – rather, all is in accordance with one's merit.^[18]

וְאֵינִי נִבְרָאתִי לְשִׁמּוֹשׁ אֶת – רַבִּי שִׁמּוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֹמֵר – רַבִּי שִׁמּוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֹמֵר – Have you ever seen a wild animal or a bird that has a trade? וְהָן מִתְפָּרְקִין שְׂלֵא בְצַעַר – Yet they sustain themselves without travail, וְהָלֵא לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשִׁמּוֹשֵׁנִי – though they were created only to serve me,^[19] אֶת – וְאֵינִי נִבְרָאתִי לְשִׁמּוֹשׁ אֶת – whereas I was created to serve my Master.^[20] אֵינּוּ דִין שְׂאֵתְפָּרְקִי שְׂלֵא בְצַעַר – Does it not follow that I certainly should be able to sustain myself without difficulty? אֶלָּא שְׁהוֹרַעְתִּי מַעֲשֵׂי וְקִפַּחְתִּי אֶת פְּרֻנְסָתִי – However, I have corrupted my deeds and thereby forfeited my sustenance.^[21]

לֹא יִלְמַד אֶדָּם אֶת – אַבָּא גוּרְיִין אִישׁ צְדִיקִין אֹמֵר מִשּׁוּם אַבָּא גוּרְיִין – Abba Guryon of Sidon, quoting Abba Gurya says: לֹא יִלְמַד אֶדָּם אֶת – A man should not teach his son to be a donkey driver, a camel driver, a wagon-driver,^[22] a sailor,^[23] וְרֹעֵה – a shepherd,^[24] וְהִתְנַיִ – or a storekeeper,^[25] שְׂאֵתְפָּרְקִין אומנות לִיִּסְתִּים – because their trade is the trade of robbers, i.e. these trades lend themselves to dishonesty. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר מִשּׁוּם – R' Yehudah, quoting him [Abba Gurya], says:^[26] הַחֲמִירִין רֹבְדָן רְשָׁעִים – Most donkey drivers are evildoers;^[27] וְהַטְּמֵיִן רֹבְדָן חֲסִידִים – most sailors are pious men;^[28] וְהַגְּמִלִין רֹבְדָן כְּשָׁרִין – and most camel drivers are righteous men;^[29] וְהַטְּמֵיִן רֹבְדָן חֲסִידִים – even the best of physicians is destined for Gehinnom,^[30] וְהַכְּשָׁרִים שְׂבִטְסָחִים – even the most righteous of animal slaughterers is a partner with Amalek.^[31]

וְאֵינִי מְנִיחַ אֵינִי כָּל אומנות שְׂבִעוּלָם – R' Nehorai says: וְאֵינִי מְנִיחַ אֵינִי כָּל אומנות שְׂבִעוּלָם – I put aside every trade in the world – וְאֵינִי מְנִיחַ אֵינִי כָּל אומנות שְׂבִעוּלָם – for a man benefits from its reward in this world, וְהִתְנַיִ מְלִמַּד אֶת בְּנֵי אֶלָּא תוֹרָה – and I teach my son only Torah,^[32] וְהִתְנַיִ מְלִמַּד אֶת בְּנֵי אֶלָּא תוֹרָה – and the principal remains for him in the World to Come.^[33] וְשָׂאָר כָּל אומנות אֵינָן כֵּן – But all other trades are not so;^[34] וְשָׂאָר כָּל אומנות אֵינָן כֵּן – when a man becomes sick, old, or afflicted, וְאֵינִי יֹכֵל לְעַסוֹק בְּמִלְאָכָתוֹ – and he cannot engage in his

NOTES

in that it does not require excessive involvement, so that he can spend most of his time studying Torah (*Maharsha*).

16. [I.e. he should pray to God] that he be successful in his trade and not assume that this trade [which is “clean and easy”] cannot bring him wealth (*Rashi*).

Maharsha explains that he should not be afraid to choose a light trade in order to spend more time learning Torah (see previous note), and he should pray to God that he be able to support himself even from this light trade.

17. In every trade there are wealthy men and poor men. Thus, no matter what his trade, he must rely on God.

18. And with God's mercy, which can be invoked through prayer (*Meiri*).

Tosafos assert (based on a passage elsewhere in the Talmud) that by *zכוּתוֹ*, his merit, the Mishnah is actually referring to a person's *mazal*, the lot which is destined for him from the time he is conceived (see *Moed Katan* 28a, *Niddah* 16b). Thus, R' Meir is stating that a person's financial status is dictated by his *mazal*.

Others argue that the word *zכוּתוֹ*, his merit, cannot possibly be explained to mean *mazal*. Rather, R' Meir is teaching us that although there is an element of predetermination in regard to a person's wealth, which is decided at the time he is conceived (*Niddah* 16b), nevertheless, if a person achieves great merit, this status can be altered (*Maharsha*, based on *Tosafos* to *Shabbos* 156a אין *Tos. Yom Tov*; see also *Tos. HaRosh*; see *Tiferes Yisrael* §66 for a lengthy discussion of the concepts of merit and *mazal*).

19. See *Rashi* to *Genesis* 6:7 דִּיה נאדם.

20. Through the proper use of my free will (*Maharsha*).

21. That is, by Adam's sin mankind lost the privilege of being sustained without effort, as Adam was in the Garden of Eden (*Maharal*; *Pnei Yehoshua*, first explanation).

Alternatively, “I have corrupted my deeds” refers to the individual. I.e. one who does God's will has his livelihood provided to him in a way that leaves him free to involve himself exclusively in Torah study. However, by corrupting their deeds most people have forfeited this privilege (*Pnei Yehoshua*, second explanation).

22. See *Rashi* and *Rashi* to *Bava Metzria* 75b שָׂר דִּיה. Cf. *Tosafos* there דִּיה אַתָּה.

23. These people tend to be thieves, because they steal supplies from nearby properties when they lodge on the road, and they violate the terms of their agreements with those who hire them [since they travel for long distances and cannot be overseen] (*Rashi*).

24. A shepherd who tends his own sheep often allows the sheep to graze in the fields of others (*Rashi*).

25. Who often practices deceit by mixing water in his wine and pebbles in his grain (*Rashi*).

26. I.e. R' Yehudah disputes the quote of Abba Gurya by Abba Guryon regarding camel drivers and sailors (*Tos. HaRosh*).

27. Because their trade lends itself to dishonesty, as explained above (*Rashi*), and they do not travel far enough to be affected in the manner described below regarding camel drivers (*Meiri*).

28. Since they travel in deserts which abound with dangers, their fear is aroused and they humble themselves before God (*Rashi*).

29. [“Pious” is a greater appellation than “righteous.”] Sailors' travels are even more fraught with danger, and they are therefore more deeply moved to fear God than are camel drivers (*Rashi*).

30. They eat healthily and do not fear sickness, and are therefore not humble before God; at times they cause death; and they refuse to heal the poor who cannot pay them (*Rashi*).

Some suggest that the Mishnah refers specifically to the best of physicians. Because these men consider themselves the best in their field, they often rely completely on their own judgment and refuse to consult others, which can bring tragic results (*Maharsha*, *Tiferes Yisrael*).

31. One who slaughters animals is constantly faced with questions of *kashrus*, and he often makes wrong decisions to prevent himself from suffering a financial loss, resulting in Jews eating non-kosher meat (*Rashi*). According to this interpretation the connection to Amalek is difficult to explain (see *Tos. HaRosh* and *Meiri*).

Others explain that his constant involvement in slaughtering animals causes him to become hardened and cruel like Amalek, who was the first nation to attack the Jewish people after the exodus from Egypt (*Tos. Ri HaZaken*, *Ramban* to *Deuteronomy* 22:6 [near the end], *Tos. Yom Tov*; cf. *Meiri*).

32. It would appear that R' Nehorai is disputing the view of R' Meir, who said that a father must teach his son a trade. However, it is possible that R' Nehorai was referring specifically to his own son. That is, R' Nehorai rules that the exceptional individual who is capable of achieving lofty levels of Torah scholarship and piety is permitted to abandon all avenues of financial endeavor in order to pursue only spiritual goals, and God will cause his needs to be provided by others. Since R' Nehorai saw these exceptional qualities in his own son, he taught him only Torah (*Pnei Yehoshua*).

Others explain that anyone whose faith in God is complete, and who is able to rely on Him for all his needs without anxiety may pursue only Torah, and his needs will be provided for. Those who are unable to maintain this degree of faith must take time from their Torah studies to earn a living (*Sefer HaMiknah*; see *Berachos* 35b and *Rambam*, *Hil. Shemittah* V'Yovel 13:13; cf. *Maharsha*).

33. I.e. the main reward for Torah study is given not in this world but in the afterlife (see Mishnah *Pe'ah* 1:1).

34. Their rewards are temporary, and provide benefit only at the time they are earned (*Meiri*).

work, אֵלָא מְשַׁמְרֵתוּ מִכָּל – But Torah is not so; אָבֵל הַתּוֹרָה אֵינָהּ בֵּן – he dies of starvation. הָרִי הוּא מֵת בְּרָעָב – and it provides him with a future and a hope in his old age.^[35] רַע בְּנַעֲרוֹתוֹ – Rather it guards him from all evil in his youth, בְּנַעֲרוֹתוֹ מֵהוּ אוֹמֵר – Regarding his youth, what does it say? “וְקוֹי ה' יִחַלְפוּ כֹחַ” – And those whose hope is in Hashem shall renew their strength.^[36] בְּזָקְנוֹתוֹ מֵהוּ אוֹמֵר – Regarding his old age, what does it say? “עוֹד וְנוֹבֵן בְּשִׂיבָה” – Yet will they still be fruitful in old age.^[37] וְכֵן – And likewise it says regarding our forefather Abraham: “וְה' בֵּרַךְ” – And Abraham was old... and Hashem blessed Abraham with everything.^[38] הוּא אוֹמֵר בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ – We find that our forefather Abraham fulfilled the entire Torah before it was given, אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה בּוֹלֵה עַד שְׁלֵא נִתְּנָה – as it is stated: “שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמַר מִצְוֹתַי וְחֻקוֹתַי וְתוֹרֹתַי” – Because Abraham obeyed My voice and safeguarded My ordinances, My commandments, My decrees and My teachings.^[39]

Gemara תֵּנוּ רַבָּנַן – The Rabbis taught in a Baraisa: כָּל שֶׁעֲסָקָיו עִם הַנְּשִׁים – ANYONE WHOSE BUSINESS IS WITH WOMEN, i.e. whose trade provides for women's needs, סוֹרוֹ – HIS BEHAVIOR IS BAD.^[40] כְּגוֹן – FOR EXAMPLE: הַצּוֹרְפִים – GOLDSMITHS (who make jewelry for women), תְּהַסְרִיקִים – TEASELERS (who raise the nap on women's clothing to soften them),^[41] וְהַנְּקוֹרוֹת – HANDMILL CLEANERS,^[42] וְהַרֹבְלִין – PEDDLERS of women's toiletries, וְהַגְּדִיִּים – WEAVERS, וְהַסְּפָרִים – BARBERS (to whom women bring their children for haircuts), וְהַכּוֹבְסִים – LAUNDERERS, וְהַגְּרָע – A BLOODLETTER,^[43] וְהַבֹּלְן – A BATHHOUSE ATTENDANT – AND A TANNER (who converts hides into women's clothing and footwear).

The Baraisa adds:

אֵין מַעֲמִידִים מֵהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא בַּחן גָּדוֹל – WE DO NOT APPOINT FROM AMONG THESE craftsmen NEITHER A KING NOR A KOHEN GADOL.

The Gemara explains:

לֹא מִשּׁוּם דְּפָסְלִי – What is the reason for this? מֵאֵי טַעְמָא – Not because they are legally disqualified, אֵלָא מִשּׁוּם דְּזִיל –

but because their professions are demeaning. עֲשָׂה דְּבָרִים נְאָמְרוּ – The Rabbis taught in a Baraisa: תֵּנוּ רַבָּנַן מִהֲלָךְ עַל בְּנֵי עַל – TEN THINGS WERE SAID OF A BLOODLETTER: בְּנֵי עַל – HE WALKS ON HIS SIDE (i.e. in a haughty manner), וְרִיחוֹ – HE IS CONCEITED, וְנִתְּלָה וְיֹשֵׁב – HE RECLINES WHEN HE SITS,^[44] וְעֵינוֹ צָרָה – HE IS STINGY,^[45] וְעֵינוֹ רָעָה – HE HAS AN EVIL EYE,^[46] אוֹכֵל הַרְבֵּה – HE EATS MUCH – BUT HE EXCRETES LITTLE,^[47] וְחָשׂוֹד עַל הַעֲרִיּוֹת – HE IS SUSPECTED OF PROMISCUITY,^[48] וְעַל הַגְּזֵל – AND OF ROBBERY,^[49] וְעַל שְׂפִיכוֹת דְּמַיִם – AND OF BLOODSHED.^[50]

The Gemara returns to discuss our Mishnah:

בַּר קַפָּרָא – Bar Kappara expounded: לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם אֶת – One should always teach his son a clean and easy trade.^[51]

The Gemara asks:

מֵאֵי הִיא – What is an example of it?

The Gemara answers:

אָמַר רַב יְהוּדָה – Rav Yehudah said:

NOTES

35. Even one who is incapacitated due to sickness or old age and cannot study continues to benefit from the rewards of his previous study (*Rashi*).

36. *Isaiah* 40:31.

37. *Psalms* 92:15. I.e. their reward will be renewed in their old age (see *Rashi* to 82b שנאמר ד"ה and *Ran* there).

38. *Genesis* 24:1. We find that Abraham was rewarded in his old age more than in his earlier years (*Tosefta* 5:13).

39. *Genesis* 26:5. This is added by the Mishnah so that one should not think that Abraham's reward could not have been for fulfilling the Torah, since it had not yet been given in his day (*Tiferes Yisrael*; cf. *Tos. HaRosh*).

40. Thus, it is bad to associate closely with him and invite him to one's home [since he cannot be trusted to behave properly with women of the household (see *Rashi*). Alternatively, שרו רע סרוו is the same as שרו, his dictator is bad, namely his Evil Inclination is a very powerful force in his life (*Rashi* to *Horayos* 13a אמר ד"ה; see also *Rashi* to *Sanhedrin* 92b וי"ה דהומק סרוו; cf. *Aruch* s.v. סרוו).

41. [To teasel is to brush a spiked or thorny plant head across the surface of a fabric to raise the surface fibers (nap) and thereby give the cloth a soft feel (see *Targum HaLaaz* to *Rashi* here).]

42. Handmills were used by housewives in the preparation of food (*Rashi*).

43. From the root גרע meaning to diminish, i.e. one who diminishes a person's blood (*Rashi*).

44. Whenever he sits, he reclines either on his back or on his side.

These three mannerisms are signs of arrogance. Since people entrust the bloodletter with their lives, he feels superior to other people and views them with disdain (*Rashi*).

45. He is not in the habit of spending his own money, because he usually eats at the homes of his patients (*Rashi*; see note 47).

46. He hopes that people will become ill and need his services (*Rashi*).

47. He usually eats with many people each day — see note 45. However, people who let blood usually eat healthy food [in order to regain their strength]. Accordingly, they eat white bread and fatty meat, which cause little body waste to be excreted (*Rashi*).

48. Because he is involved with women who need his services (*Rashi*).

49. Because women steal from their husbands to pay him for his services (*Rashi*).

50. Sometimes he carelessly draws too much blood, causing the patient to die (see *Rashi*).

51. [This is identical to the Mishnah's statement. It is unclear therefore what Bar Kappara means to add (*Maharsha* to Mishnah; see *Rashash*).]

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין

תלמידיה. ומתקיים עשרה יוחסין... (משנה א')

מחמת דתלמידיה תניא רבי אומר אין לך אומנות... (משנה א')

מחמת דתלמידיה. מחמת תלמידיה זרודי'... (משנה א')

לעו רש"י

ברוש"י. מירוש... (משנה א')

ליקוב רש"י

מחמת דתלמידיה... (משנה א')

ראית מימד: תניא רש"י בן אלעזר אומר מימי לא... (משנה א')

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין... (משנה א')

ערך ינובון. למנון. דרשני. שמיים וענגיים יתו (החלים צב. טו.)

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין

אחר השלמת המסכת יאמר זה וייעיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

הדרן עלך מסכת קידושין והדרן עלן דעתן עלך מסכת קידושין... (משנה א')

הדרן עלך מסכת קידושין והדרן עלן דעתן עלך מסכת קידושין... (משנה א')

יהי רצון מלפני יי אלהינו ואלהי אבותינו שחמה תורחך... (משנה א')

יהי רצון מלפני יי אלהינו ואלהי אבותינו שחמה תורחך... (משנה א')

הדרן עלך מסכת קידושין והדרן עלן דעתן עלך מסכת קידושין... (משנה א')

דוק כל כתיב משנה דאפילו מי שלא סיים מסכתו... (משנה א')

דוק כל כתיב משנה דאפילו מי שלא סיים מסכתו... (משנה א')

מחטא דתלמיותא – *Stitching in “furrows.”*^[1]

The Gemara comments on the advantage of having an admirable type of employment:

תניא – It was taught in a Baraisa: רבי אומר – REBBI SAYS: אין לך אומנות שעוברת מן העולם – THERE IS NO meaningful TRADE THAT CEASES TO EXIST.^[2] אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה – But happy is he who sees his parents in a superior type of trade,^[3] אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה – and woe to him who sees his parents in an inferior type of trade. אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי – Similarly, it is impossible for the world to function without perfume merchants and without tanners. אשרי מי שאומנותו בסם – happy is he whose occupation is that of a perfume merchant, ואוי לו מי שאומנותו בורסקי – and woe to him whose occupation is that of a tanner.^[4] אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות – Similarly, it is impossible for the world to exist without males and without females. אשרי מי שבניו זכרים – happy is he whose children are males, ואוי לו למי שבניו נקיבות – and woe to him whose children are females.^[5]

The Baraisa elaborates on R' Meir's statement in the Mishnah: רבי מאיר אומר – R' MEIR SAYS: אחד לבנו אומנות וקהל – one should always teach his son a clean and easy trade, ויבקש רחמים – and he should plead for mercy for him to whom all wealth and possessions belong, שאין עניות מן האומנות ואין עשירות מן האומנות – for indigence is not the result of a trade nor is wealth the result of a trade; אלא למי שהעושר שלו – rather, they are from he to whom all wealth belongs, לי, שגאמר – as it is stated: *MINE IS THE SILVER AND MINE IS THE GOLD, SAYS HASHEM, MASTER OF LEGIONS.*^[6]

The Mishnah continues:

רבי שמעון בן אלעזר אומר אם ראית מימך שחיה – R' SHIMON BEN ELAZAR SAYS: HAVE YOU EVER SEEN [a wild animal or a bird that has a trade]?

A Baraisa elaborates:

תניא – It was taught in a Baraisa: רבי שמעון בן אלעזר אומר – R' SHIMON BEN ELAZAR SAYS: אין לך אומנות שעוברת מן העולם – there is no trade that ceases to exist.

LIFE I HAVE NEVER SEEN A DEER that was A PRODUCER OF DRIED FIGS,^[7] וישועל חנוני – A LION that was A PORTER,^[8] והם מתפרנסים שלא בצער – OR A FOX that was A STOREKEEPER.^[9] והם – rather, they sustain themselves without travail; והם – yet, they were created only to serve me, ונאני נבראתי לשמש את קוני – whereas I was created to serve my master. מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני – Now, if these animals that were created only to serve me are able to sustain themselves without travail, ונאני נבראתי לשמש את קוני – then I, who was created to serve my master, אלא – should I not certainly be able to sustain myself without travail? אלא שהקדתי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי – BUT, alas, I have corrupted my deeds and thereby forfeited my sustenance. שגאמר – AS IT IS STATED: „עונותיכם הטו” – YOUR SINS HAVE TURNED away these [blessings].^[10]

A quote from the Mishnah:

רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות וכו' – R' NEHORAI SAYS: I PUT ASIDE EVERY TRADE etc. [in the world and I teach my son only Torah].

A Baraisa expands on the Mishnah:

תניא – רבי נהוראי אומר – R' NEHORAI SAYS: מניח אני כל אומנות שבועולם – I PUT ASIDE EVERY TRADE IN THE WORLD AND I TEACH MY SON ONLY TORAH, שאין מלמד את בני אלא תורה – AND I TEACH MY SON ONLY TORAH, שאין עומדת לו אלא בימי ילדותו – STANDS BY [A MAN] ONLY IN HIS YOUTH^[11] אלא למי שהעושר שלו – BUT IN HIS OLD AGE HE IS left EXPOSED TO HUNGER. אכל תורה אינה כן – BUT TORAH IS NOT SO. עומדת לו לאדם בעת ילדותו – IT STANDS BY A MAN IN HIS YOUTH, ונותנת לו תקנה וקנהו – AND PROVIDES HIM WITH A FUTURE AND A HOPE IN HIS OLD AGE.^[12] בעת ילדותו מהו אומר – CONCERNING THE TIME OF HIS YOUTH, WHAT DOES IT SAY? „וקו' ה' יחליפו כח יעלו אבר בנשרים” – AND THOSE WHOSE HOPE IS IN HASHEM SHALL RENEW THEIR STRENGTH, THEY SHALL SPROUT WINGS LIKE EAGLES.^[13] בקנותו מהו אומר – CONCERNING HIS OLD AGE WHAT DOES IT SAY? „עוד ינבוך בשיבה” – YET WILL THEY STILL BE FRUITFUL IN OLD AGE, VIGOROUS AND FRESH WILL THEY BE.^[14]

הדרן עלך עשרה יוחסין

WE SHALL RETURN TO YOU, ASARAH YOCHASIN,

וסליקא לה מסכת קידושין

AND TRACTATE KIDDUSHIN IS CONCLUDED

NOTES

1. This is a type of embroidery in which the stitches are arranged like the furrows of a plowed field (*Rashi*; cf. *Tos. Rid*). This is considered an easy type of employment; see note 15 to 82a.

2. I.e. whether a trade is clean or repulsive, there will always be people interested in learning it as long as the world has a need for it (*Rashi*).

3. Although a man need not necessarily enter the same trade as his parents, it is generally difficult for him to learn a trade other than that which he observed at home (*Maharsha*; see also *Rashba*).

[*Rashi* adds: Happy is he who sees his parents and children in a superior type of trade. It is not clear why *Rashi* added this (*Rashash*).]

4. One engaged in this occupation develops a stench (*Kesubos* 77a).

5. A daughter is a constant source of worry to her father, for he is anxious about such things as safeguarding her chastity and marrying her off (see *Sanhedrin* 100b; cf. *Meiri*).

6. *Haggai* 2:8. Since the choice of one's occupation is not the critical factor in determining one's financial success, one should choose an occupation which is free from possible involvement in transgressions and easy enough to leave one time to study Torah. The only thing that is within one's power to do to better his economic situation is to entreat God earnestly. See 82a notes 16,17,18.

7. [In Talmudic times, figs were commonly dried and pressed into large cakes.] A deer would be especially suited for this profession since even when he sleeps, he sleeps with one eye open, and can guard the fruits that are drying in the open field from being stolen (*Maharal*, based on a *Midrash* cited by *Tosafos* to *Chullin* 59b ור"ה ור"ה צבי).

8. Since a lion is a very strong animal, he is suited to be a porter, who must carry heavy loads (*Maharal*).

9. A fox is a sly animal and is therefore well suited to be a storekeeper, for he could convince people to purchase his wares for more than they are actually worth (*Maharal*).

10. *Jeremiah* 5:25. The full verse reads: עונותיכם הטו אלה וחסאותיכם מנעו: הטוב מכם, Your sins have turned away these [blessings] and your transgressions have withheld the good from you.

11. I.e. they provide benefit only while they bring an income (*Meiri*).

12. The reward for Torah study continues to come to a person throughout his life; even when he is old or sick and can no longer study, he continues to reap the rewards of his previous learning (*Rashi*).

13. *Isaiah* 40:31.

14. *Psalms* 92:15. See 82a note 37.